Розглянуті одиниці, розкриваючи окрім прямого, конкретного значення *"сини, дочки, діти"* (частіше в традиційних версіях перекладу (KJV, ASV), що не вказують на категорію "молодий вік", мають узагальнене значення *"люди / народ"*, що підтверджують і сучасні версії, залучаючи для передачі подібних понять лексему *people* (ESV, NIV) або нейтральну за віковою та гендерною маркованістю одиницю *descendants*, тобто *"нащадки"*. У деяких випадках лексема на позначення *"народ"* взагалі опускається (*the Hittites, the Zadokites*), що, на нашу думку, пояснюється поліетнічністю та етнічною коректністю сучасних англомовних суспільств. Досить частими є випадки, коли відбувається навмисне розширення денотату та нейтралізація підвищеного стилю, наприклад, *daughters – women, a woman of the daughters – mother, the children - the sons - the subjects*. У новітніх версіях перекладу ESV, NIV зустрічаються і випадки, коли автор намагається уточнити, що народ представлений як чоловіками, так і жінками *sons - sons and daughters*, що пов'язане з екстралінгвістичними чинниками зміни гендерних стереотипів християнських англомовних спільнот та колишнім уявленням, що лише чоловіки могли вважатися громадянами країн.

Таким чином, у Біблії тематична група "вік", що розкриває представників різних вікових категорій, визначається двома великими групами одиниць: гендерно маркованими та гендерно нейтральними. Кількість гендерно нейтральних одиниць більша в новітніх версіях сакральних текстів, що пояснюється тенденціями політичної коректності. Відзначимо, що в сучасних версіях Біблії подеколи відбувається й нівеляція, стирання вікової характеристики, що пояснюється вищенаведеними екстралінгвальними чинниками. Ми також зафіксували зниження використання "етнічно маркованих" одиниць, що пояснюється поліетнічністю англомовних суспільств. Можна зробити висновок, що здебільшого мова Біблії стає більш нейтральною, втрачається підвищений стиль, хоча у випадках номінації представників категорій літнього віку часто використовується евфемізація, що також характеризує сучасні тенденції мовлення, розвиток значення лінгвальних одиниць і еволюції мови взагалі. Наше дослідження свідчить про багатовимірність категорії віку і зміни в культурному плані, що стимулюють зміни в мові, які відбиваються і в біблійних текстах.

Наукова розвідка не є вичерпною і розкриває широкі перспективи подальших досліджень еволюції мови Біблії крізь призму лінгвокультурного і соціолінгвального підходу. Так, вважаємо доцільним розглянути специфіку вербалізації понять "жінка" і "чоловік" у сакральних текстах.

Література

Богусловский В.М. Типология значений образного выражения оценки внешности человека: [доклад в форме диссертации] / В.М. Богуславський. – М.: 1995. – 35 с. Библия Священного Писание Ветхого и Нового Завета / [пер. М.Г. Селезнева; ред. А.Э. Графо]. – М.: Рос. Библейское общество, 2011. – 925 с. *Воробьев В.В.* Лингвокультурология (теория и методы) / В.В. Воробьев. – М.: РУДН, 1997. – 331 с. *Маслова В.А.* Лингвокультурология: учеб. пособие для студентов высш. учеб. Заведения / В.А. Маслова. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с. *Маслова В.А.* Когнитивная лингвистика: учебное пособие / В.А. Маслова. – Минск: Тетросистеме, 2004. – 256 с. *Мечковская Н.Б.* Язык и религия: пособие для студентов гуманитарных вузов / Н.Б. Мечковская. – М.: Агентство «ФАИР», 1998. – 352 с. *Кубрякова Е.С.* Парадигмы научного знания в лингвистике и ее современный статус / Е.С. Кубрякова // Известия РАН СЛЯ. – 1994. – Т. 56. – № 2. *The American* Standard Version (Old and New Testaments) (ASV) [Electronic resource]. – 1901. – Access regime: http://www.biblegateway.com/versions/American-Standard-Version-ASV Bible/#booklist htm, free. – Title from screen. *The English* Standard Version (ESV). – NY.: Oxford University Press, 2009. – 1360 p. *The Holly* Bible. (The Old and New Testaments). − Colorado Springs: International Bible Society, 2005 – 864 p.

УДК 81'374.73(=134.2=133.1): 297.1

СУСЛОВА М.О.
(*Запорізький національний університет*)

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ТИПАЖУ *МУСУЛЬМАНИН* (НА МАТЕРІАЛІ ІСПАНСЬКОЇ ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВ)

У статті подаються результати експериментального дослідження типажу МУСУЛЬМАНИН в іспанській та французькій лінгвокультурах. Побудована лінгвокогнітивна модель, виявлені когнітивні ознаки та описана структура досліджуваного типажу.

Ключові слова: асоціативний експеримент, концепт, лінгвокультура, лінгвокультурний типаж

Суслова М.А. Экспериментальное исследование лингвокультурного типажа МУСУЛЬМАНИН (на материале испанского и французского языков). В статье поданы результаты экспериментального исследования типажа МУСУЛЬМАНИН в

испанской и французской лингвокультурах. Построена лингвокогнитивная модель, определены когнитивные признаки и описана структура исследуемого типажа.

Ключевые слова: ассоциативный эксперимент, концепт, лингвокультура, лингвокультурный типаж.

Souslova M.O. Experimental research of the linguistic and cultural type MUSLIM (on the material of Spanish and French). The article deals with the results of the experimental research of the linguistic and cultural type MUSLIM in Spanish and French linguistic cultures. The type's model was built, the cognitive features are revealed and the type's structure was described.

Key words: associative experiment, concept, linguistic culture, linguistic and cultural type.

Сьогодні лінгвістичний експеримент активно застосовується в області концептологічних досліджень [Сегал 2005, с. 136], [Попова 2007, с. 185], [Балабас 2009, с. 205], [Морель Морель 2011, с. 193], оскільки він дозволяє здійснити зріз повсякденної свідомості носіїв певної мови і культури та виявити актуальні ознаки, що структурують той чи інший концепт. Експериментальні методики є перспективними і дозволяють виявити глибинні прошарки структури концепту [Концептуальные исследования 2001, с. 91], виокремити не тільки загальні риси, але і національно-культурну специфіку когнітивного конструкту [Сегал 2005, с. 138].

Так, з **метою** експериментально дослідити лінгвокультурний типаж МУСУЛЬМАНИН в іспанській та французькій мовній свідомості було проведене опитування носіїв іспанської та французької мов. Лінгвокультурний типаж є різновидом концепту, змістом якого є типізована особистість і в якому виокремлюється образна, понятійна та ціннісна сторони [Карасик 2009, с.180]. **Завданням** є побудова лінгвокогнітивної моделі типажу МУСУЛЬМАНИН в іспанській та французькій лінгвокультурах. **Об'єктом** дослідження є відповіді реципієнтів, отримані в результаті проведення асоціативного експерименту, а **предметом** виступають когнітивні ознаки типажу МУСУЛЬМАНИН, модель його структури в мовній свідомості іспанців та французів.

Під час дослідження була використана методика вільного експерименту. Період проведення експерименту – 2011-2012 рр. Опитування респондентів проводилося через мережу Інтернет: на спеціально створених сторінках з анкетою окремо для двох груп інформантів http://sondagefr.blogspot.com/; http://encuestaes.blogspot.com/, а також у формі індивідуального опитування із залученням форумів, чатів та соціальних мереж (Facebook, Interpals тощо). В експерименті взяли участь 201 особа, з яких 101 складають носії іспанської мови (64 чол., 37 жін.) та 100 – французької мови (57 чол., 43 жін.). Кількість відмов: іспанці – 7 (7% від загальної кількості опитаних); французи – 4 (4%). Досліджуваним пропонувалося відповісти на питання: *Escriba las 3 primeras palabras que Usted asocia con la noción "musulmán" / Citez les trois premiers mots qui vous viennent à l'esprit en association du terme "musulman"*.

З лінгвокогнітивних позицій отримані в результаті експерименту 172 реакції на слово-стимул *musulmán* від іспаномовних респондентів і 175 реакцій на слово-стимул *musulman* від франкомовних респондентів репрезентують когнітивні ознаки концепту МУСУЛЬМАНИН та розподіляються за його основними структурними компонентами – понятійним субстратом, перцептивно-образним адстратом, валоративним епістратом.

Макроструктура лінгвокультурного типажу МУСУЛЬМАНИН в іспаномовній свідомості

Понятійний субстрат (59)

- Послідовник ісламу, віруючий ***(28 – 16,3%):*** *religioso (6); islam (4); religión (4); creyente (3); creencia (1); devoto (1); dogma (1); fiel (1); hombre que practica el islam (1); islamista (1); muy creyentes (1); persona que practica el islam (1); persona que profesa el islam (1); seguidor (1); quien practica la anterior religión, sin más (1);*
- характеризується через атрибути ісламу (догми, релігійні ритуали, місця та осіб їх здійснення тощо) ***(26 – 15,1%):*** *Ramadán (5); mezquita (4); rezar (4); Alá (3 в тому числі варіант Allah); Corán (2); Mahoma (3 в тому числі варіант Mohamed); Meca (1); ablución (1); ayuno (1); circuncisión (1); imán (1);*
- гендерні ознаки ***(5 – 2,9%):*** *persona (3); hombre (2);*

Перцептивно-образний адстрат / паспорт типажу (38)

- Походження ***(22 – 12,8%):***
- приналежність до арабського етносу ***(13)***: *árabe (11); hombre árabe (1); árabe (aunque sé que no es lo mismo, lo asocio...) (1);*

- приналежність до ісламських країн, регіонів, місцевості ***(9):*** *Marruecos (4); Córdoba (1); desierto (1); Magreb (1); Oriente medio (1); Sahara (1);*
- Побут ***(9 – 5,2%):***
- традиції, звичаї та їхні атрибути ***(6)****: cachimba (1), costumbres (1); forma de vida (1); no comer cerdo ni beber vino (1); tradicional (1); historia (1);*
- їжа ***(3)***: *dulces (1); Kebab (1); cordero (1);*
- Зовнішність (одяг та атрибути) ***(5 – 2,9%)****: turbante (2), barba (1); cimitarra (1); olor (1);*
- Соціальні стосунки ***(2 – 1,2%)****: familia (1); judío (1);*

Валоративний епістрат (75)

  - характеризується позитивними моральними якостями, орієнтаціями, почуттями ***(14 – 8,1%)***: *libertad (2); respeto (2); amistad (1); amabilidad (1); curiosidad (1); hermandad (1); honestidad (1); hospitalario (1); muy espiritual (1); pacífico(1); respetuoso (1); rectitud (1);*
- Здійснює дискримінацію (за гендерною, релігійною ознаками тощо) ***(26 – 15,1%)***: *machista (7); machismo (5); intolerante (2);poligamia (2); antisemita (1); autoritario (1); chauvinista (1); hombre con muchas connotaciones misóginas (1); machistas (1); polígamo (1); superioridad machista (1); jefe (1); se creen superiores (1); sometedor (1);*
- пов'язаний з небезпечною суспільною діяльністю ***(9 – 5,2%):*** *radical (3); ataques terroristas (1); crimen (1); extremismo (1); fascista (1); radicalismo (1); peligro (1);*
- викликає зневагу ***(9 – 5,2%):*** *moro (5); lamentable (1); hombre sin personalidad (1); necio (1); incultos (por la no educación que tienen en sus países) (1);*
- фанатичний ***(6 – 3,5%)***: *fanático (4); loco (1); apegado (1);*
  - характеризується негативними моральними якостями, орієнтаціями, почуттями ***(5 – 2,9%):*** *abuso (1); hipócrita (1); caradura (1); conflictivo (1); miedo (1);*
- чужий ***(3 – 1,7%):*** *inmigrante (1); persona extranjera de costumbres no europeas (1); mezcla (1);*
- прибічник фундаменталізму ***(3 – 1,7%)****:cerrado (1); fundamentalismo (1); regresión (1);*

Макроструктура лінгвокультурного типажу МУСУЛЬМАНИН у франкомовній свідомості

Понятійний субстрат (91)

  - Послідовник ісламу, віруючий ***(51 – 29,1%):*** *croyant (10); islam (7); pratiquant (6); religion (6); religieux (3); croyance (2); homme pratiquant l'Islam (2); pratiquant de l'islam (2); adepte de l'islam (1); De rien par contre pour musulman et musulmane pas tellement de choses qui me viennent à l'esprit. Ce sont les gens qui pratiquent l'Islam mais rien à dire (1); c'est celui qui accomplie les 5 piliers de l'islam (1); foi (1); homme croyant à la religion Islam (1); homme acceptant l'Islam (1); homme croyant (1); islamiste (1); personnes converties à la religion islamique depuis leur naissance par le biais des rites pratiquées (1); personne pratiquant la religion islamique (1); pratiquant de cette religion (1); pratique (1); pieux (1);*
  - характеризується через атрибути ісламу (догми, релігійні ритуали, місця та осіб їх здійснення тощо) ***(32 – 18,3%):*** *prière (7); Ramadan (5); mosquée (6); Coran (3); Mahomet (2); prophète (2); imam (2); muezzin (1); pèlerinage (1); prières (1); charia (1); la Mecque (1);*
  - гендерні ознаки ***(8 – 4,6%):*** *homme (6); humain (1); individu (1);*

Перцептивно-образний адстрат (47)

- Походження ***(16 – 9,1%):***
- приналежність до арабського етносу: ***(8):*** *arabe (7); arabes (1);*
- приналежність до ісламських країн, регіонів, місцевості ***(8):*** *Maghreb (2); Afrique du Nord (1); cité (2); habitant du Maghreb (1); Iran (1); pays chauds (1),*
- Побут ***(14 – 8%):***
- традиції, звичаї та їхні атрибути ***(11):*** *halal (5); culture (3); philosophie (2); regles (1);*
- їжа ***(3)*** *alcool (1); porc (1); nourriture (1);*
- Зовнішність (одяг та атрибути) ***(12 – 6,9%)***: *barbe (5); voile (2); barbus (1); blanc (1); djellabah (1); robe (1); vêtement (1);*

- Соціальні стосунки ***(4 – 2,3%):*** *enfant (1); fils (1); communauté (1); intégration (1);*
- Персоналії ***(1 – 0,6%):*** *Saladin (1).*

Валоративний епістрат (37)

- характеризується позитивними моральними якостями, орієнтаціями, почуттями ***(3 – 1,7%):*** *un homme modeste et très respectueux (1), patience (1); repère (1);*
- покірний ***(4 – 2,3%):*** *dévoué à Dieu (1); être soumis (1); soumis à Dieu l'Unique (1); soumission à Dieu (1);*
- пов'язаний з небезпечною суспільною діяльністю ***(13 – 7,4%):*** *terroriste (4); 11 septembre 2001 (1); danger (1); dangereux (1); tueurs (1); tueur (1); vandales (1); délinquance (1); délinquant (1); voleur(1);*
- характеризується негативними моральними якостями, орієнтаціями, почуттями ***(6 – 3,4%):*** *bagarreur (1); barbare (1); hypocrisie (1); irrespectueux (1); négatif (1); violence (1);*
- дискримінація (за гендерною, релігійною ознаками тощо) ***(4 – 2,3%):*** *intolérance (1); misogyne (1); discrimination (1); Bouc émissaire (1)*
- прибічник фундаменталізму ***(3 – 1,7%):*** *intégriste (1); salafiste (islamiste, wahhabite, etc...) (1); rigueur (1);*
- влада ***(2 – 1,1%):*** *autorité (1); pouvoir (1);*
- викликає недовіру ***(1 – 0,6%):*** *méfiance (1);*
- фанатичний ***(1 – 0,6%):*** *sectaire (1).*

В іспанській лінгвокультурі в змісті лінгвокультурного типажу МУСУЛЬМАНИН домінує валоративний (43,6%) компонент, тоді як у французькій – значно переважає понятійний субстрат (52%); перцептивно-образний адстрат типажу є більш представленим у французькій лінгвокультурі (ісп. 22,1%, фр.: 26,9%) і в обох лінгвокультурах він не є визначальною складовою. Більша репрезентованість понятійного субстрату ЛК-типажу МУСУЛЬМАНИН засобами французької мови свідчить про раціональне сприйняття послідовників ісламу представниками французької лінгвокультури, тоді як в іспанській лінгвокультурі відмічається афективне сприйняття постаті мусульманина.

Портрет мусульманина в двох лінгвокультурах базується на його уявленні як віруючої людини (**ісп.:** *religioso, creyente, fiel, hombre que practica el islam, seguidor,* **фр.:** *croyant, pratiquant, religieux, homme acceptant l'Islam, pratiquant de l'islam, c'est celui qui accomplie les 5 piliers de l'islam*), яка характеризується через різні атрибути своєї релігії – ритуали, догми (**ісп.:** *Ramadán, rezar, ayuno* **фр.:** *prière, pèlerinage, Ramadan*), місця (**ісп.:** *mezquita,* **фр.***: la Mecque, mosquée*) та осіб їх здійснення (**ісп.:** *imán,* **фр.:** *imam, muezzin*), культових осіб ісламу (**ісп.**: *Mahoma,* **фр.***: Mahomet*).

Перцептивно-образний прошарок типажу МУСУЛЬМАНИН визначається такими основними ознаками як походження, побут, зовнішність та соціальні стосунки. Щодо походження, то послідовник ісламу розуміється носіями іспанської та французької мов як представник арабського етносу (**ісп.:** *árabe, hombre árabe,* **фр.:** *arabe; arabes*) або виходець із країн з ісламською домінантою – із азіатських регіонів або Африки (**ісп.:** *Marruecos, Magreb, Oriente medio, Sahara,* **фр.:** *Maghreb, Afrique du Nord, Iran*). Мусульманин характеризується через традиції та звичаї, властиві мусульманській культурі, носієм якої він виступає (**ісп.:** *costumbres, forma de vida, no comer cerdo ni beber vino, tradicional,* **фр.:** *halal, culture, philosophie, regles*). В свідомості представників іспанської та французької лінгвокультур наявні асоціації мусульманина із характерними для нього елементами зовнішнього вигляду, що вирізняє його з поміж інших, наприклад ношенням бороди (**ісп.:** *barba,* **фр.:** *barbe, barbus*) або традиційним ісламським одягом (**ісп.:** *turbante,* **фр.:** *djellabah, rob, vêtement*). В обох лінгвокультурах типаж МУСУЛЬМАНИН містить в своєму змісті смакові ознаки (**ісп.:** *cordero, dulces; Kebab* **фр.:** *alcool, porc, nourriture*). Серед соціальних стосунків виокремлюються як родинні зв'язки мусульманина (**ісп.:** *familia,* **фр.:** *enfant, fils*), так і його відносини із іншими представниками суспільства (**ісп.:** *judío,* **фр.:** *communauté, intégration*).

В іспанській лінгвокультурі валоративний епістрат типажу МУСУЛЬМАНИН є одним із визначальних у змісті всього концепту через його широку представленість мовними прикладами (43,6% від усіх репрезентантів концепту). Негативна оцінка послідовника ісламу представлена

його характеристикою як особи, що дискримінує інших за гендерною (*machista*) чи релігійною ознаками (*antisemita, intolerante*). Розуміння мусульманина як представника ідеології сексизму в іспанській лінгвокультурі відбувається через його кореляцію із суто іспанським концептом МАЧИЗМ, який виявляється надзвичайно актуальним для сучасного іспаномовного суспільства (*machista, machismo, poligamia, hombre con muchas connotaciones misóginas, superioridad machista, sometedor*). У французькій лінгвокультурі ознака *дискримінація* вербально представлена менше (ісп.: 15,1%, фр.: 2,3%), проте тут з'являється розуміння мусульманина не тільки як суб'єкту дискримінаційної діяльності, але й як її об'єкту (*Bouc émissaire*). Ще однією визначальною характеристикою типажу МУСУЛЬМАНИН в двох лінгвокультурах є його асоціації із суспільно небезпечною діяльністю, зокрема тероризмом, злочинами, насильством (**ісп.:** *radical, ataques terroristas, crimen, extremismo, fascista, radicalismo, peligro,* **фр.:** *terroriste, 11 septembre 2001, danger, dangereux, tueur, vandales, délinquance, délinquant, voleur*). Серед інших оцінних характеристик послідовника ісламської релігії в двох лінгвокультурах є негативні моральні якості, орієнтації, принципи, почуття – лицемірство, нахабність, конфліктність, жорстокість (**ісп**.: *abuso, hipócrita, caradura, conflictivo, miedo,* **фр.:** *bagarreur, barbare, hypocrisie, irrespectueux, négatif, violence*). У французькій лінгвокультурі мало представлена ознака *фанатичність* (0,6%), на відміну від іспанської лінгвокультури (3,5%). Серед ознак маркованих на шкалі знаком + в змісті типажу МУСУЛЬМАНИН є його характеристики через позитивні моральні якості, орієнтації і почуття (*respeto, amistad, amabilidad, hospitalario, muy espiritual, respetuoso; un homme modeste et très respectueux, patience, repère*), а також його розуміння як покірної людини у французькій лінгвокультурі (*dévoué à Die, être soumis, soumis à Dieu l'Unique, soumission à Dieu*), що пов'язано із мотивуючою ознакою концепту ISLAM, яка є відомою та актуальною для носіїв французької мови.

Висновки. Результати експериментального дослідження лінгвокультурного типажу МУСУЛЬМАНИН виявили суттєві розбіжності у сприйнятті послідовників ісламу в двох лінгвокультурах, що фіксується у нерівнозначному розподіленні когнітивних ознак за макрокомпонентами концепту. Перспективою подальших розвідок у вивченні питання репрезентації лінгвокультурного типажу МУСУЛЬМАНИН в іспанській та французькій лінгвокультурах є аналіз його польової структури (за ядерно-периферійним принципом) у порівняльному розрізі.

Література

Балабас Н.Н. Концепты «amitié» (дружба) и «hostilité» (вражда) во французском языковом сознании (по результатам свободного ассоциативного эксперимента) / Н.Н. Балабас // Вестник МГОУ. – Серия «Лингвистика», № 3. – 2009. – М.: Изд-во МГОУ. – С. 205-212. *Карасик* В.И. Языковые ключи / В.И.Карасик. – М.: Гнозис, 2009. – 406 с. *Концептуальные* исследования. Введение: учеб. пособие / М.В. Пименова, О.Н. Кондратьева. – М.: Флинта: Наука, 2011. – 176 с. *Морель Морель* Д.А. Ассоциативное поле имени концепта «напитки» как семантическая сеть / Д.А. Морель Морель // Концептуальные и семантико-грамматические исследования: памяти проф. Евгения Александровича Пименова: сборник научных статей; отв. ред М.В. Пименова. – Москва: ИЯ РАН, 2011. – (Серия "Филологический сборник" Вып. 11). – С. 193-198. *Попова* З.Д. Когнитивная лингвистика / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – М.: Восток-Запад, 2007. – 320 с. *Сегал* Н.А. Ассоциативный эксперимент как метод исследования культурных концептов / Н.А. Сегал // Культура народов Причерноморья. – 2005. – № 69. – С. 136-138.

УДК 811.134.2'271'243

ТЄЛКОВА О.В., ЗІНКЕВИЧ Л.О.
(Запорізький національний університет)

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ «FAMILIA» В ІСПАНСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

У статті розглядаються лінгвокультурні особливості вербалізації концепту «familia» у іспанській мовній картині світу. На матеріалі прислів'їв та приказок виділяються основні домінантні риси ядра та периферії досліджуваного концепту.

Ключові слова: вербалізація, концепт, паремія, мовна картина світу, сім'я.

Телкова О.В., Зинкевич Л. Лингвокультурные особенности концепта «familia» в испанской языковой картине мира. В статье рассматриваются лингвокультурные особенности вербализации концепта «familia» в испанской языковой картине мира. На материале пословиц и поговорок выделяются основные доминантные черты ядра и периферии исследуемого концепта.

Ключевые слова: вербализация, концепт, паремия, языковая картина мира, сім'я.

TielkovaO., ZinkevichL. Linguocultural peculiarities of verbalization of the concept «family» in Spanish lingual picture. Linguocultural peculiarities of verbalization of the concept «family» in Spanish lingual picture are analyzed. Using the material of proverbs and sayings, the main dominant features of nexus and periphery of this concept are singled out.

Key words: verbalization, concept, proverb, lingual picture, family.